

A'
CSASZARI ÉS KIRALYI FELSÉG'
 ENGEDELMÉVEL.

Nro 28.

Költ Bétsbenn, Mindzent Havának (October)
 5-dik napján 1802-dik Ezstendőben.

B é t s.

Azon intézetek' elrendelésére állított Udvari Kommisszió, mellyeknek tárgya a' szegény sorsú embereken való segítség, bényújtotta a' Cs. Királyi Felségnek az eránt való vélekedését, hogy olyan ház rendeltessen itt, mellyben a' szegény sorsú, de dolgozni szerető emberek megkereshessék élelmeket. Helybe hagyta. Ő Felsége ezen szándékot, és meghatározni méltóztatott, hogy ezen 'tél' elérésére a' Kármeliták volt Klastroma fordíttassék. Munkába is vétetődött már ezen épület elkészítése, és az arra menő költség kima-

F f

tatódott. Öt száz, mind Férfi, mind Asszony személyek dolgoztak ezen épületben, melly mellé olly intézet is ragasztódik, mellybe azon szolgák is felvétetődnek, kiknek bizonyos Uraik nem lévén, heveréssel töltik idejüket, és itten a' munkásságra szoktattnak. Ajánlották már magokat némelly Fabrikák, arra, hogy az ezen intézetben lévő személyeknek munkát adnak. — A' munkának ollyannak kell lenni, mellynek megtanulása a' dolgozóknak nem lesz nehéz, és a' mellyért való jutalomból magokat táplálhassák.

Olly nagy nálunk a' Izárazság, hogy alig tudnánk megmondani, mikor áztatta meg az első környékünket. Néha, ha tetlzenek is fel némelly meddő fellegek, azok ismét elenyésznek. A' különösen meleg napok, annyira megédesítették a' szőlő szemeket itt, hogy az ember minden könyvezés nélkül megkóstolhatja, és csak nem azt gondolja, hogy Magyar Országban termettek.

Mostanában esett értésünkre, hogy Nagy Méltóságú Gróf, Tolnai Festetics György Ö Nagysága, kinek Hazánk javára, különösen pedig a' tudományok' gyarapítására tzelező nagy érdemei, munkás, és szembetűnő előmenetellel öfzve kötött törekedései nem csak a' Haza előtt, hanem még a' külsők előtt is tudva vagynak, a' Göttingai Tudós Társaság' Tagjává tététt, illeendőnek tartván az említett Tudós Társaság, hogy midőn más Hazánkfiait is, p. o. Schedius, és Berzevitz György Urakat megtisztelte, azon Nagy Méltóságú Hazánkfiával is [ditsekedhessen Tudós Tagjai száma között, kinek nemes, és a'

köz haszonra tzelezó lelkének az efféle mégtisz-
teltetések, bár akármelly ditsőségesek is azok;
soha méltó jutalmi nem lehetnek.

Tegnap előtt estve vólt a' Práterben azon;
már a' Tavafzig legutólsó tüzi Játék, melyben
Stuver különösen kitett magáért. Segítette a'
Publikumot gyönyörködtető szándékát a' tsendes
estve is.

Magyar Ország.

Posonyból October 1-ső napján. A' múlt ked-
den, Szerdán; és tsötörtökön ismét Üléseket tar-
tottak a' T. Státusok, és Rendek.

Olasz Ország.

Mediolánumból Sept. 13-dikán. Azok az á-
gyúk, fegyverek, és mindenféle hádi készületek,
mellyek Republikánkban vagynak, Bonapárté
végezése szerént számba vevődnek, és nálunk ma-
radnak. Az Olasz Országi Republika' fegyverei
száma; igen nagyon fog szaporítottatni: — Man-
tuában olly fegyveres ház fog felállittatni; mely-
bé 12 ezer; Pizzighetonba pedig ollyan, mely-
bé 15 ezer tüzelő fegyver fog tétetni. — Némely
Romából érkezett tudósítások szerént; az újj
Szárdíniai Király; az írt szigetbe fog menni. Azt
mondják; hogy minden reménysége elenyészett
kára kipótolása eránt. Azok között a' izemél-
lyek között; kik Udvarában vóltak; igen sokan
térnek hazájokba.

Mediolánumból Sept. 14-dikén. Következési-
dő rendelés tétetett közönségesse Republikánk:

F f z

ban a' tanításra nézve. „Ezután nemzeti, departamentombeli, és Községek Oskolái lesznek. Az első rendbeliekhez tartoznak az Universitások, és szép mesterségek', 's tudományok' Akadémiái, és azon magános Oskolák, mellyek a' Nemzet költségén tartatnak fel. Páviában lesz egygyik Universitas, a' másik pedig Bononiában, 's mindenkiben 30 Tanítók lesznek. A' másod' rendbeliek magokba foglalják az úgy nevezett Lyceumokat, mellyeket a' departamentomok tartanak fel. A' harmadik rendbeli Oskolákról a' Községek tartoznak gondoskodni, mellyekben a' tudományok' első kezdete taníttatik. Az egész Respublikában négy magános Oskola lesz, az egygyik a' Mellai, vagy pedig Agogni departamentomban, mellyben a' bányászásra tartozó tudományok, a' második az alsó Pói departamentomban állítódik fel, mellyben az úgy nevezett hydrostatika fog taníttatni. Carrarében a' rajzolás, Modenában pedig a' barmok orvoslásának mestersége taníttatik. Bononiában, és Mediólánumban lesz a' szép mesterségek', és tudományok két Akadémiája. Minden departamentomban kell lenni egy Lyceumnak, ha tsak már nints benne valamelly Kollegium.

Mediólánumból Sept. 16-dikán. A' Sz. Marínoi kis Respublika, kereskedésbeli egyezésre lépett az Olasz Országai Respublikával, melly egyfzersmind a' két fél közt leendő barátságának is fundamentoma. Bizonyos feltételnél fogva szabad lesz az életét, és a' sőt behordani Sz. Marínóba, mellyre ezen kis Státusnak szüksége van.

Rómából Sept. 18-dikén. A' Máltai Vitézi Rend itt lévő tagjai, a' múlt vasárnap gyűltek öfzve Kárdinális Braschi palotájában, hogy az Amiensi békességhez képest, a' Rend Nagy-Mestere választására tzelőző voksaikat öfzve szedjék. A' választás után egy Deputáció küldődött Pápa Ö Szentségéhez, melly a' Gyűlés kimenetelét közlőtte.

Helvétzia.

Bernából Sept. 16-dikán. Dolder távól léte után, polgár Mattevillét kinálták meg sokan a' Landammani hivatalal, de a' mellyet ő nem vállalt. — Ismét vizfsza jött ide vőlt Landammanunk polgár Dolder, és a' Frantzia Minister Verninac által meglátogatott. — Az említett Minister kihirdettette, hogy a' hadi dolgokra ügyelő Párisi Minister két fél Brigada Fr. katonaságnak parantsolatot adott, a' Helvétziába való nyomulásra, hogy a' Kormányfőnek segítségül legyen. — Polgár Dolder, Rüttiman, és Fűzli ismét elébbeni hivataljaikba állítottak. —

Bernából Sept. 17 dikén. Azon Svájtzerj sereg, melly Brumigberget az Untervalldiak ellen zárva tartotta, kényszerítetett magát vizfsza húzni. A' föld népe Oberland, és Argau környékéről tsapatonként rohant Solothurumra, és ez minden puska lövés nélkül feladta magát. Frantzia Minister Werninac-ot némelley önként vállalkoztakból álló katonák örzik. — A' polgárok vezére Erlach, mindenütt elfoglalja a' Kaszszát a' hevá bényomúl.

Bernából Sept. 20-dikán. Tegnap este, a' mikorra vólt az egygyezés szerént határozva a' Kormányzék tagjainak tőlünk való elmenetele, egy 68 esztendőös tisztes öreg, látogatására ment valamelly, a' külső városban lakó hűgának, ki akkor is, midőn hozzá bélépelt, holmi kalapra tüzetni szokott Respublikai tsetse betse (kokárda) készítésében foglalatoskodott. Kedveskedni akarván az öregnek, egygyet a' kalapjára tűzött. Bal-lág haza felé a' látogatás után az öreg a' bokré-tás kalappal. Megsejditik útjában a' Kormány-zék katonái, hogy az öreg süvegje mellett, va-lami gyűlölséges tzímer bigygyefzkedik. Oda ug-rik egy Vadász tiszt, más köz katonával, és se kérd, se hall, kardot ránt, az öreghez vág, 's a' földre teríti. Azomban parantsolja a' ke-gyetlen, másik hozzá hasonló társának, hogy löjje keresztül a' már különben is véribé fetren-gő öreget, a' mit amaz, mint minden érzékeny-seget levetkezett ember meg is tselekedett.

Bernából Sept. 21-dikén. A' Kormányzék tagjai gondoskodtak ugyan arról, hogy a' váro-sunk felé közelgető számos polgári sereg hatha-tós ellentállásra találjon: de tsak ugyan nem gyűjt-hettek öszve annyi katonát, hogy az ostromot kiállhatták volna. Zöld ágakkal bokretázták fel a' várost ostromló polgárok kalapjaikat, öröm éneklések között jöttek bé a' városba. Nem tsi-páltak a' lakosok között semmi rendetlenséget. Mintegy négy ezeren közzülök a' lakosokhoz quártélyba szállítottak. Sokan mellé állottak a' polgári seregnek, az ez előtt a' Kormányzék,

ket óltalmazó katonák közzül, kiknek száma naponként nevededik.

Schafhausumból Sept. 21-dikén. Talleyránd következő kinyilatkoztatást közölt a' Svájtzter Respublika Követével polgár Stapferrel., Közöttem az első Konzullal azon jegyzést, melly nékem által adódott, és a' mellyben a' Svájtzter Kormányfőek kívánja, hogy a' Frantzia szolgálatban lévő Helvétus seregnek egy részéét fordíthassa a' maga óltalmára. Az első Konzul fájdalommal hallotta azt meg, hogy a' Svájtzter Kormányfőek olly eszközhöz akar nyúlni, melly az egygyet nem értést neveli, és Helvétziát vérbe keveri. Nagyon lehet azt sajnálni, hogy a' Fr. sereg Helvétziából leendő kiköltözése, mellyet az első Konzul még egy esztendeig akart ott hagyni, olly nagyon sürgetődött. De már az megesett. Megengedődik, hogy a' Svájtzter sereg a' Kormányfőek óltalmára fordíttasson. Hát csak ugyan belső hadakozásra kerül a' dolog? Nints más mód arra, hogy egymással egygyet értsetek? Ki nem látja által, hogy ezen egyenetlenség által elveszti a' Svájtzter Nemzet a' külsők előtt betsületét, és magának ollyan kárt okozhat, mellyet előre is által lehet látni, de a' mellynek, szerentsére, még eléit lehet venni? Az első Konzul úgy reményli, hogy ezen ő barátságos tanátsa, a' Svájtzter polgárok szivében felébredt a' betsület érzését, és azokat, a' békességes érzésre vizsgálja vizsgálja.

Schafhausumból Sept. 22-dikén. A' folyó hónap 18-dikára viradóra nagy számmal Bernára re

hantak Erlach vezérlése alatt a' polgárok, és mivel a' város kapui ki nem nyitódtak előttök, arra keményen rá löttek. Estve 8 óra tályban lett vége az ostromnak, midön a' két fél következendökbe egygyezett meg egymással: „a' mi megesett arról mind a' két rész elfelejtkezik. 24 óra alatt kitakarodik a' Svájtzer sereg a' városból, és magával 24 ágyút elvihet. A' Kormányzék tagjainak, valamint szinte hozzá tartozóiknak, kik elköltöznek Bernából, szekerek, 's lovak adódnak, 's magokkal el nem vitethető Archivumaikra illendő tekintet leszsz. Az Ispotályokban lévő beteg katonákra jó gond leszsz. A' polgárokból álló sereg vezére, és Fő Tisztjei, elkísértetik a' Kormányzék tagjait a' Lemani Kántonig, és Freyburgig; tulajdonjaik betsben tartatnak, nem különben személlyeikkel is egész tisztelettel fog bánni a' polgári katonaság. A' hová tetszik oda költözhetnek. Generális Andermatt is befoglaltatik ezen egygyezésben, és seregével egygyütt, hatetszik, magát a' Bernából kiköltöző Kormányzék tagjaihoz kaptsolhatja. Más, még itt amott lévő Svájtzer katonáknak is megengedődik, hogy szabadon elmehessenek. — Míg a' város ostromoltatott, veszedelembe forgott a' város háza is, a' kemény tüzelés miatt, és az öfzve gyúlt Tanáts attól tartott, hogy az épület a' nyakára szakad, — Harmintz, sőt negyven ezerre tetszik Erlach seregét. —

Uri Unterval, Svájtz, Glárits, és Appensel, két Deputátusokat küldöttek Szeptember 16-dikán Schaffhausumba, kik bele fáradván a' sok politi-

kai zürzavarokba, mellyeknek végét még most se lehet reményleni, meghívják arra bennünket, hogy velek egygyütt tanátskozzunk egy közönséges Fő Kormányzók mivóltáról, annak hatáiról, és átallyában vessük meg annak fundamentumát, hogy Maradékaink bődögök lehessenek!

Német Ország.

Drozdából Sept. 15-dikén. Erfurtnak a' Pruszus sereg által lett elfoglalása egész Turingiában, különös figyelmetességgel vétetett: mivel ez által Pruszsiával olly vidék köttetik öszve, melly a' Szakfóniai V. Fejedelemségnek közép pontja. Minden Kaszszak, és Fundusok elfoglaltattak a' Pruszus Kommisszárius által. Különösen nehezen esik az a' lakosoknak, hogy a' midőn ez elött, mind a' Moguntziái, mind az Austriai Erfurtban vólt katonaság Kaszárnyákban vólt; most a' Pruszus katonák a' lakosok házáinál kvártélyoznak, kiket a' lakosoknak fával kell tartani, a' mi azon a' vidéken igen sokba kerül. — A' Monasteriumi lakosok nem a' legjobb indulattal vagynak, némelly Hollandiai levelek szerént, a' hozzájok szállított Pruszus katonaság eránt.

Karlsruhéból Sept, 19-dikén. A' Badeni Márk Gróf olly jelentést tett közönségessé, mellyben szándékát kijelenti, hogy több Fejedelmek példája szerént, Manheim, Heidelberg, Ladenburg, Bretten városokat, az azokhoz tartozó vidékkel egygyütt, valamint szinte a' Baseli Püspökségnek, és Strafzburgnak egy részét, a' Hanau

Lichtenbergi Grófságot, a' Konstántziai, és Spirai Püspökségeket, és más neki eső tartományokat elfoglalja.

Regensburgból Sept. 23-dikán. A' Német Országai Deputátzió mai Ülésében azok a' jegyzések vétettek fel, mellyek az előre meghatározott osztály ellen némelly Grófi, és Hertzegei Famíliák által tétettek. Elő terjesztődött a' Baseli Püspök' azon kérése is, mellynél fogva azt sürgeti, hogy mind a' maga, mind Káptalanja jövődöbeli fizetését, valamint szinte volt bírtokai adósságát is, vegye a' Deputátzió méltó tekintetbe. — Mindenek nagy kívánsággal várják a' Frantzia Minister azon fontos jegyzéseit, mellyek, a' már közzölt tudósításokra, nem sokára közönségessé tevődnek.

Frantzia Ország.

Párisból Sept. 17-dikén. Midön a' Protestánsok Párisi Konsistoriuma, Bonapárténál audienzián volt, olly tzállal, hogy a' Respublikában esett újj változások eránt gondolkodását kinyilatkoztassa, egyzersmind pedig az első Konzulnak udvaroljon: Marron Párisi Protestáns Pappal sokáig befélgetett a' legnyájasabb hangon Bonapárté, 's a' többek között azt tudakozta tőle, hogy maradt meg életben a' Revolútzio zürzavarjaiban? „Természet szérént életben kellett maradnom, felele Marron: mivel a' mi Vallásunk azt tanítja: minden lélek engedelmeskedjen a' felső Hatalmaságnak, mellynek alája vettetett. (a' mit más Ke-

refztyén Vallás is hasonlóképpen tanít) Betű szerént bétöltöttük mi ezt, és senki se bántott bennünket." — Ezek felele Bonapárté a' békesség szerető Vallásból származó gondolatok. —

Párisból Sept. 18-dikán. Polgár Peñignom, (ki ez előtt Generális, azután Spanyol Országí Követ vólt, most pedig Szenátor) rendkívül való Kommisszáríussá neveztetett, a' Spanyol, és Frantzia határok', a' két Hatalmasságok között kötött békesség szerént leendő elintézésére. — Meg van határozva, hogy azon polgárok, kik Sz. Domingó szigetében bírtokosok vóltak, de a' kik onnan, midön minden felvált forgatva a' szigetbe Frantzia Országba eveztek, ismét vissz térjenek; kivévén az Afzszonyokat, gyermekeket, öregeket, 's szolgálatban lévöket.

Párisból Sept. 18-dikán. Lyonban lévő kereskedöinknek, 's mester embereinknek különösen nagy örömet okozott Piemontnak a' Frantzia Respublikával lett öszve köttetése. Hét 's nyóltz millió livrát érö készíttetlen selyem szállíttatott által ez előtt is rendszerént Lyonba minden esztendőnként. A' bévitelért semmit se kell ezután fizetni. — A' Piemonti 6 departamentommal, 113-ra telik ezután a' Frantzia Respublika departamentomi' száma.

Párisból Sept. 20-dikán. Nehezen vette magát rá a' Kormányzék, hogy sereget küldjön Helvétziába. A' Státus Tanatsban elő fordúlt mostanában az egészen megrongált Svájzer Res-

publika dolga, és az hosszú ideig tartó tanácskozásokra adott alkalmatosságot. — Toussaint Felsége, és gyermekei Bayonnében maradnak. Készítődik a' Kastély számokra. A' mi magát Toussaintot illeti, azt mondják róla, hogy a' Besankoni várban fogja végezni még hátra lévő napjait. A' kik még ennek, tsak a' minapában is híres Fekete Generálisnak baráti vóltak Sz. Domingó szigetében, azok Tortue szigetébe veték magokat. —

Anglia.

Londonból Septemb. 11-dikén. Ugy hallatik, hogy a' mi Kormányzékünk, bizonyos, 's teljes hatalmú Követet küld Regensburgba. — A' Frantzia Kormányzék ellenzi Fábrikai műveinknek a' Respublikába való bévitelét, úgy gondolkodván, hogy ez a' nemzeti szorgalmatosság kárára van. — Nem a' legnagyobb háláadással viseltetik a' Fényes Porta Angliához. A' mi hajós seregeink kényszerítették a' Frantziákat arra, hogy Egyiptomot hagyják oda. Többe került ez az Angliai Kormányzéknek 20 millio sterlingnél. A' Divánba való befolyásunk, melly ez előtt szembetünö vólt megtsökkent. Akaratunk ellen szabad kereskedés engedtetett a' Frantziáknak a' fekete tengeren. — Az Anglus Kormányzék nyilván kijelentette, hogy éppen nem szereti azt, sőt nem is engedheti, hogy akár-melly Európai Hatalmasság keményen megvesse a' lábát Afrika partjain, és az ott leendő hódol-

latás által hatalmát nevelje. — Rothasztó hideg nagy pusztításokat tesz Angliai Kolóniáinkban; és ez a ragadó nyavalya Napkeleti Indiai tartományainkban is által vitetett már kereskedő hajóink által.

Londonból Sept. 12-dikén. Ötven szép paripák küldettek innen Feldmarschal Károly Ő Királyi Hertzegsége számára. — Szó volt arról nálunk, hogy a főben járó dolgokat regulázó törvényeinken, az időhöz, és a környülállásokhoz képest szükséges jobbítások tétessenek. — Különös ember holt meg Pondicheryben, ki ámbár nem sokat tanult is, még is olyan tehetséggel bírt, hogy ki tudta 10 mértföldnyiről látni a tengeren evező hajókat; sőt a mi több sokkal nagyobb mésziségről is felvette a partok felé evező hajókat, és megmondta merre eveznek. Azokat, kik vele ebben a dologban fogadtak, mindég megnyerte. Tsak pufzta szemmel határozhatta é meg ezt, vagy valbmelly Fizikai eszközzel is élt? nem bizonyos, mivel senkinek a dolgot ki nem nyilatkoztatta.

Londonból Sept. 14-dikén. Ő Felsége a mi Királyunk, Jakson-t nevezte ki a Berlíni Udvarnál leendő rendkívül való Követévé, és tellyes hatalmú Ministerévé. Victor Emanuel mostan uralkodó Szárdíniai Király Követe, a múlt napokban vólt audientzián Ő Felségénél, és hitelező levelét bé mutatta. Polgár Andreossy Párisból váratik ide minden órán.

Londonból Sept. 15-dikén: Az Anglus Kormányzék minden részben kimutatja, melly igen rajta van a' közönséges békesség állandóvá való tételén. Több Kurirokat küldött széllyel ezen tárgyra nézve. Higin's ki ide megérkezett, éppen ezen dologban küldődött Párison keresztül Béts felé, a' kire főképpen öly dolgok voltak bízva, mellyek az Imperium állapotját, és hazánát illetik. A' Kormányzék, békességre tzelő intézetei tselékedték azt, hogy a' Jó reménység Foka, és Surinám felé evező Hollandus hajók, a' legnagyobb barátsággal fogadtattak kikötő helyeinkben.

Batava Respublika.

Hágából Sept. 17-dikén: A' Kormányzék néveli azon Fő Tisztek' fizetését, kik az itt lévő űriző seregnél vagynak, a' drágasághoz képest. Az a' végezés tevödött közönségessé, hogy a' nemzeti seregből kihólt Tisztek helyébe a' Generális Lieutenantól fogva a' káplárig, ok más tétessének. A' Hadi dolgokra ügyelő Tanács, mingyárt köteles tudósítani a' Kormányzékét, mihelyt valami vacantzia van a' Tiszti Karban. Ugyan akkor javasol is négy Fő, és ugyan annyi All-tisztet. Mindenkör a' tevödik tekintetben a' katonai hivatal osztásában, ki hány esztendőig szolgált? de azomban azok is számot tarthatnak a' Kormányzék figyelmetességére, kik különösen kimutatják magokat, ámbár nem rég elta szolgálnak is. — A' világért se lelzisz szabad

pénzen venni a' Tifztséget az újj rendelkezések szérént.

Brüsselből Sept. 24-dikán. Azok a' hírek ismét szárnyra kerültek a' Hollandiai széleken, hogy seregeink minden haladék nélkül bészállanak némelly alsó Rajna mellett fekvő tartományokba, és azokat a' Berlíni Udvar engedelmével, mellyre az, Párisi egygyezése után állott, elfoglalják. Polgár Hultman Berlinbe tárgyává teszi ezen fontos dolgot, rá bízott foglalatosságainak.

Orosz Birodalom.

Petersburgból Sept. 3-dikán. A' Párisi nemzeti Institutum, sok nevezetes, és eddig közön-ségessé tett dolgokat közlött a' mi Akadémiánkkal, egyfzersmind kijelentvén azon kívánságát, hogy azon levelezések is öszve szedődjenek, mellyek ez előtt a' Párisi, és Petersburgi Akadémiák közt folytattattak. —

Petersburgból Sept. 6-dikán. Az ide való Udvari Újság szérént, Sándor Császár azt rendelte, hogy ha ezután vagy a' Császár, vagy valaki az Uralkodó ház Famíliájából utazik az Orosz Birodalomban, a' Tifztviselők nem lesznek arra kötelesek, hogy valakiket deputáljanak a' Felsőleges vendégek eleibe, vagy azoknak követésére, és nem leszsz szükség költeni az utak rendkívül való jobbitására az ilyen alkalmatosságokkal, mint az eddig szokásban vólt. A' városokban tétetni szokott nagy készülétek is elmaradnak. —

Jobbítás.

A 27-dik számú Újságban a 437-dik oldalon e helyett (mellyek az Olasz Országai Respublikában vagynak) olvastasson ez: mellyek Pedemontiumban vagynak.
